

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

Pykälissä 3–6 ei tule korvata sanaa kunta sanalla hyvinvointialue. Hyvinvointialue tulee lisätä lainsäädäntöön uutena toimijana. Kaikkien kuntien osallistuminen TYP-toimintaan tasavertaisina toimijoina muiden toimijoiden kanssa tulee mahdollistaa myös vuosien 2023 ja 2024 aikana ennen TE2024-uudistuksen käynnistymistä. Tehdyn esityksen seurauksena vuoden 2023 alusta lähtien vain työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevilla kunnilla olisi käyttöoikeus TYPPI-rekisteriin. TYPPI-rekisterin käyttöoikeus on tärkeää säilyttää myös niillä kunnilla, jotka eivät ole mukana kuntakokeilussa.

Kuntaliitto esittää, että TYP-lakiin lisätään työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen rinnalle hyvinvointialue. TYP-lain 1 §:n 2 momentissa selkeytetään toimijoiden sekä kunnan roolia. Jos asiakkaan palvelutarve edellyttää kunnan tarjoamia työllisyyttä edistäviä palveluita, tulee kunnan voida niitä tarjota. Kuten esityksessäkin todetaan, tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan kokonaisvaltaista palvelua.

TYP-lain 1 §:n 2 momentin mukaan asiakkaalle tulee tarjota asiakkaan palvelutarpeen niin edellyttäessä jokaisen tahon järjestämisvastuulleen kuuluvia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali- ja terveys- ja kuntoutuspalvelu-ja, jotka TE-toimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos ovat velvoitettuja yhteen-sovittamaan. Näiden palvelujen lisäksi kunta on tarjonnut myös muita työllisyyttä edistäviä palveluita, jotka muodostavat yhdessä lakisääteisten palvelujen kanssa palvelukokonaisuuden, jolla vastataan mahdollisimman hyvin asiakkaan palvelutarpeeseen.

TYP-lain 3 §:ssä säädetään kartoitusjaksosta, jonka aikana arvioidaan työttömän palvelutarve. Tässä tehtävässä kunnat ovat hyvin laaja-alaisesti kartoittaneet osaltaan asiakkaiden palvelutarpeita ja tarjonneet asiakkaalle ohjausta ja moninaista tukea. Kartoitusjaksojen järjestäminen on tehtävä, jossa kunnilla on ollut suuri rooli sekä sen toteutuksessa että sen resursoinnissa. Kuntien TYP-työntekijät eivät läheskään kaikki ole sosiaali- ja terveyden huollon henkilöstöä, eivätkä näin ollen myöskään siirry hyvinvointialueille. Kunnan jättäminen TYP-työn ulkopuolelle, ilman mainintaa sen roolista kartoitusjaksolla, vaarantaisi kokeilun ulkopuolisiin kuntien mahdollisuudet rakentaa monialaisten palvelujen yhdyspintaa kuntien ja hyvinvointialueiden välille vuoden 2024 lopussa tapahtuvaa TE-palvelujen siirtoa silmällä pitäen.

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

Esityksen 7 § mukaisesti kunnat nimeäisivät edelleen henkilöt, jotka johtaisivat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä, mutta kuntakokeilujen ulkopuolisilla kunnilla ei olisi lakisääteistä roolia TYP-palveluissa. Perusteluista saa kuitenkin käsityksen, että kunnilla on tärkeä rooli TYP-palveluiden verkostossa. Pykälää ja perusteluita ja vaikutusarviointia on tältä osin tarpeen selkeyttää, sillä esityksen mukaan kokeilun ulkopuolisten kuntien mahdollisuudet toimia TYP-työssä vaikeutuisivat. Esityksessä tulisi arvioida kuntien erilaisen aseman vaikutuksia ja arvioida myös mahdollisten siirtymäsäännöksen tarve.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Lakiluonnoksen 1 pykälää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että lakiuudistuksella ei ole tarkoitus heikentää kuntien mahdollisuutta tarjota muita työllistymistä edistäviä palveluja vapaaehtoisesti TYP-asiakkaille.

Käytännössä kunta-sanan korvaaminen hyvinvointialueella ei ole pelkästään tekninen ratkaisu, vaan muuttaa lainsäädännön sisältöä sekä kaventaa asiakkaan mahdollisuuksia saada hänen palvelutarpeensa mukaisia palveluita. Esityksen vaikutukset on tältä osin arvioitu puutteellisesti. Kunnat ovat tarjonneet sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäksi asiakkaan palvelutarpeen niin vaatiessa myös mittavan joukon muita työllisyyttä edistäviä palveluja kunnan yleisen toimialan puitteissa. Näitä palveluja ovat mm. yksilö- ja työvalmennus, työhönvalmennus, erilaisia lyhytkestoisia korttikoulutuksia sekä suomen kielen osaamista vahvistavia palveluja muun palvelun rinnalla. Kartoitusjaksolla on hyödynnetty myös kunnan tarjoamia terveyden ja hyvinvoinnin palveluja, jotka ovat kunnille lakisääteisiä. Näiden kaikkien palvelujen tarjoaminen on ollut

tarkoituksenmukaista ja niillä on vahvistettu asiakkaan mahdollisuutta työllistyä, joka on TYP-lain tavoite.

Typpi-rekisterin käyttöoikeuden saavat vain laissa mainitut toimijat, joille on laissa erikseen määritelty tehtävät ja roolit. Jos kuntaa ei ole mainittu laissa, jäävät kunnan tarjoamat palvelut kirjaamatta ja kuntien työllisyyttä edistävien palveluiden tarjoaminen ja toteutus eivät onnistu. Silloin asiakkaan palvelutarpeen mukaiset palvelut rajoittuvat vain TE-toimiston, hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen lakisääteisiin palveluihin, jotka eivät välttämättä vastaa kokonaisuudessaan asiakkaan palvelutarvetta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston mukaan viranomaistoiminnan tulee perustua lainsäädäntöön. Tietosuoja-asetuksen mukainen suostumus ei käy käsittelyn perusteeksi viranomaistoiminnassa. Jos kuntaa ei ole mainittu yhtenä TYP-toimijana, eivät kunnat saa minkäänlaista tietoa TYP-asiakkaista.

Asiakkaan kokonaisvaltaista ja ajantasaista palvelua tukee myös TYPPI-rekisteri, jota jokaisella taholla on oikeus käyttää ja joka takaa läpinäkyvän tietojenvaihdon.

HE 183/2014: ”Monialaisen yhteispalvelun myötä kunnilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa palvelujen järjestämiseen pitkäaikaistyöttömille. Monialaisen yhteispalvelun alkuun sijoittuvan kartoitusjakson arvioidaan nopeuttavan työttömien ohjaamista palveluihin ja näin vähentävän kuntien rahoitusvastuuta työmarkkinatuesta.” Nyt tehdyn esityksen seurauksena kokeilun ulkopuolisille kunnille ei enää jää keinoja vaikuttaa työmarkkinatuen kuntaosuuden tasoon.

Monialaiset palvelut ja TYP-työ nähdään kunnissa paljon laajalaisemmin kuin pelkinä sosiaali- ja terveystalouden palveluina. Kartoitusjakson aikana kunnat ovat olleet mukana selvittämässä, mistä työttömyyden pitkittyminen mahdollisesti johtuu ja millaisia työllisyyttä tukevia palveluja työnhakija tarvitsee. Työttömyyden pitkittyessä tuen tarpeet ovat usein moninaiset, eivätkä rajoitu ainoastaan sosiaali- ja terveystalouden palveluihin. TYP-työn luonne työelämään suuntaavana palveluna tulee säilyttää ja kehittää työnhakijoiden työ- ja toimintakykyä tukemalla heitä mielekkään työn, työtehtävän tai työtoiminnan löytämisessä.

Kuntaliitto esittää, että kuntien roolia TYP-toimijoiden joukossa tarkastellaan uudelleen. Kunta tulee säilyttää toimijoiden joukossa ja sen lisäksi TYP-lakiin tulee määritellä ne TYP-tehtävät, joita kunnat ovat tehneet vuodesta 2015 lähtien.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan KEHA-keskus korvaa kunnalle lain 6 luvun mukaisesti järjestettyjen toimenpiteiden kustannukset. Kuntaliitto pitää perusteltuna sitä, että jatkossa KEHA-keskus maksaa korvauksia myös hyvinvointialueille.

Valtio maksaa kunnille laskennallisia korvauksia kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta. Kunnat järjestävät kotoutumista edistäviä sekä kaikille maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluja erityisesti kuntaan muuton alkuvaiheessa kunnille maksettavilla laskennallisilla korvauksilla. Lisäksi kuntien maahanmuuttajapalveluita ja kotouttamistoimia kehitetään ja toteutetaan kunnan omalla rahoituksella sekä hankerahoituksella.

Monimuotoisuus ja maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen otetaan huomioon kuntien palvelujen suunnittelussa. Maahanmuuttajien palvelutarpeita on tarkasteltava kokonaisuutena. Kuntien kotouttamistoimia kohdistetaan esimerkiksi maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjaukseen ja neuvontaan sekä maassaolon alkuvaiheen omakielisiin palveluihin, rekrytointiin sekä työllistymisen ja yritystoiminnan edistämiseen, suomen ja ruotsin kielen koulutukseen, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen palveluihin.

Maahanmuuttajien osallisuutta edistetään mm. maahanmuuttajatoimikunnissa ja kansalaisuuden saamista huomioimalla. Lisäksi kunnat vahvistavat oman henkilöstön osaamista kotoutujien tukena. Useat kunnat kehittävät yhteisiä kotouttamispalveluja sekä etäpalveluja.

Tällä hetkellä laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta ja 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Korvauksia maksetaan kunnille kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan ja muiden henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan. Kunnilta saadun palautteen mukaan kunnille maksettavat korvaukset eivät enää vastaa palvelutuotannosta aiheutuneita kustannuksia. On otettava huomioon myös palvelujen laadullisen ja määrällisen muutoksen vaikutus kustannusten nousuun.

Kuntaliitto korostaa, että laskennallisilla korvauksilla on olennaisen tärkeä merkitys kuntien maahanmuuttajapalveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että laskennalliset korvaukset korotetaan vastaamaan kustannuksia. Kunnilta saadun palautteen mukaan laskennallisten korvausten taso ei ole riittävä.

Kuntaliitto tähdentää, että myös uusien toimintatapojen ja tietojärjestelmien kehittäminen sekä esimerkiksi hankkeiden hyvien toimintatapojen siirtäminen jatkuviksi prosesseiksi vaatii pysyvän ja riittävän valtion rahoituksen.

Kunnat järjestävät peruspalvelut kaikille kuntalaisille, myös työn perusteella Suomeen muuttaneille sekä heidän perheilleen. Hyvin toimivat palvelut, turvallinen asuinympäristö sekä työllistymismahdollisuudet voivat sitouttaa työperusteiset maahanmuuttajat jäämään pysyvästi alueelle. On tärkeää, että kunnilla on riittävät resurssit myös työperusteisten maahanmuuttajien palvelujen järjestämiseen.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

Kotouttamisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotouttamislaki) 28 §:ssä säädetään perheryhmäkodeista. Kotouttamislain edus-kuntakäsittelyn aikana pykälään lisättiin 3 momentti rajoittamistoimenpiteistä. Kyseinen säännös ei sisällynyt hallituksen esitykseen (HE 185/2010 vp), vaan uusi momentti lisättiin hallintovaliokunnan käsittelyssä (HaVM 26/2010 vp). Eduskuntakäsittelyssä hallintovaliokunta toimi hallituksen esityksen mietintövaliokuntana. Perustuslakivaliokunta käsitteli ja antoi lausuntonsa sellaisesta hallituksen esityksestä, jossa näitä rajoitustoimenpiteitä ei ollut ehdotettu (PeVL 42/2010 vp). Tämä tarkoittaa, että voimassa olevasta laista ei ole perustuslakivaliokunnan näkemystä siitä, ovatko hallintovaliokunnan toimesta 3. momenttiin sisältyvät säännöksen perustuslain mukaisia.

Kuntaliitto kiinnittää vakavaa huomiota, että voimassa oleva kotoutumislain 28 §:n 3 momentin perustuslainmukaisuutta ei ole arvioitu eduskuntakäsittelyn aikana.

Suomessa lainsäädännön perustuslainmukaisuuden valvonta on pääsääntöisesti preventiivistä. Suomen perustuslain 74 §:n mukaisesti perustuslakivaliokunnan tehtävä on perustuslainmukaisuuden lisäksi myös perus- ja ihmisoikeuksien valvonta. Kotouttamislain 28 §:n 3 momentissa säädetään yksilöön kohdistuvista rajoitustoimista, jotka on lisätty lakiin eduskuntakäsittelyssä ilman perustuslakivaliokunnan myötävaikutusta. Kyseissä säännöksessä säädetään aineiden ja esineiden haltuunotosta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta perheryhmäkodissa tai muussa asuinyksikössä. Säännöstä sovelletaan alaikäisiin lapsiin ja aikuisiin. Sääntelyn kohteena on haavoittuvassa asemassa olevista ihmisryhmistä. Voimassa olevassa sääntelystä on kyse perusoikeuksien rajoittamistilanteesta. Sääntelyllä rajoitetaan perustuslain 10 §:n mukaista yksityiselämän suojaa ja 15 §:n mukaista omaisuudensuojaa. Lainsäädäntöä ei kuitenkaan ole arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten mukaisesti (PeVM 25/1994 vp, s. 4-5.). Sääntely ei täytä esimerkiksi perusoikeuksien rajoittamisedellytysten mukaisia oikeusturvavaatimuksia ja suhteellisuusvaatimuksia.

Voimassa olevat rajoittamistoimet ovat myös sosiaalihuollon lainsäädännön kontekstissa poikkeuksellisia. Esimerkiksi lastensuojelulaissa (417/2007) huostaanotettuihin sijaishuollossa oleviin lapsiin ei voida soveltaa edellä mainitun kaltaisia rajoitustoimenpiteitä, jos lapsi olisi sijoitettu perhehoitoon tai ammatilliseen perhehoitoon tai jos lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimipäätöksellä perhe- tai laitoshuoltoon. Vastaavanlaiset rajoitustoimet ovat mahdollisia ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa lapsen ollessa huostaanotettu. Voimassa oleva lainsäädäntö asettaa perheryhmäkodeissa olevat lapset selkeästi eriarvoiseen asemaan rajoittamistoimien suhteen.

Kuntaliitto katsoo, että voimassa oleva kotouttamislain 28 § tulee arvioida uudelleen jatkovalmistelussa, ja saattaa eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Kyseiseen säännökseen ei ehdoteta muutoksia lausunnoilla olevassa hallituksen esityksessä. Rajoitustoimista tulee pykälän 3 momentin mukaan ilmoittaa kunnalle. Kuntaliitto pyytää arvioimaan, onko rajoittamistoimista ilmoittaminen kunnalle tarkoituksenmukaista sääntelyä perheryhmäkotitoiminnan järjestämisoikeuden siirtyessä hyvinvointialueelle.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hyvinvointialueet vastaisivat jatkossa perheryhmäkotien ja muiden asumisyksikköjen järjestämisestä sekä edustajajärjestelmästä.

Hallituksen esityksessä ei oteta selkeästi kantaa, että rinnastetaanko perheryhmäkodit jatkossa sosiaalihuollon toimintayksiköihin. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa mainitaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO:2019:45, jonka mukaan perheryhmäkoti ei ole sosiaalihuoltolain mukainen yksikkö, sillä kotoutumislaki ja sen nojalla tehtävät toimenpiteet kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan ja toimintaa valvovat ELY-keskukset, joita ei voida pitää sosiaaliviranomaisina.

Valtioneuvostossa on valmisteilla useita asiaan liittyviä lainsäädäntöhankkeita, joiden valmistelua ei ole koordinoitu. Lausunnonalla olevalla hallituksen esityksellä esitetään tehtäväksi perheryhmäkotien siirto hyvinvointialueelle. Samaan aikaan sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee kotouttamislain ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) muutoksia, joiden myötä perheryhmäkodit olisivat jatkossa sosiaalihuollon ympärivuorokautista hoitoa antavia yksiköitä.

Kuntaliitto katsoo, että sosiaalihuollon perheryhmäkotien siirto hyvinvointialueen järjestämisvastuulle sisältää tavoitteen tehdä näistä yksiköistä sosiaalihuollon ympärivuorokautista hoitoa antavia yksiköitä. Tämä tulee käydä myös ilmi hallituksen esityksen perusteluissa, esimerkiksi hallituksen esityksen luvusta suhde Muihin esityksiin sekä säännöskohtaisissa perusteluissa. Kuntaliitto katsoo, että edellä mainitut hallituksen esitykset tulisi antaa eduskunnan käsiteltäväksi yhtä aikaa kotouttamislain muutosten kanssa, jotta myös eduskunta pystyy muodostamaan kokonaiskäsityksen tästä lakikokonaisuudesta sekä niiden vaikutuksista.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että pelkkä tehtävän järjestämisvastuun tai tehtävien uudelleen organisointi ei itsessään tee palvelusta sosiaalihuollon palvelua. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta on yhtenäisesti tulkinnut muiden palveluiden osalta, että perustuslain terminologia on autonominen suhteessa tavallisessa lainsäädännössä tehtäviin luokitteluihin tai hallinnollisiin tehtävien siirtoihin (PeVL 17/2018 vp, s. 2, PeVL 12/2015 vp, s. 3, PeVL 41/2021 vp, 2). Kuntaliitto katsoo, että perheryhmäkodeissa oleviin lapsiin ei voida soveltaa sosiaalihuollon lainsäädäntöä tai rajoitustoimenpiteitä ilman, että lapselle on syntynyt sosiaalihuollon asiakkuutta. Asia tulee käydä selkeästi ilmi myös hallituksen esityksestä.

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Edustajan määrääminen ja edustajan tehtävät

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan tämän lain nojalla määrättävän edustajan kelpoisuuteen ja tehtäviin sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 40 ja 41 §:ssä säädetään.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että 41 §:n sisältö koskee käytännössä varallisuusosoikeuksia. Koska kyseessä on kotoutumislaki, ja säännös koskee yksin maahan tulleita lapsia, tulisi pykälän sääntelyä laajentaa tämän lain mukaisiin tehtäviin. Varallisuusosoikeuksien hoitamisen lisäksi edustajan tehtävät tulisi määritellä siten, että ne tukevat yksin maassa olevaa ala-ikäistä lasta. Edustajan olisi tavattava lasta säännöllisesti, keskusteltava lapsen kanssa hänen tilanteestaan ja toiveistaan. Lisäksi edustajan olisi avustettava lasta mahdollisuuksien mukaan yhteydenpidossa vanhempiin ja muihin läheisiin sekä selvitettävä ja edistettävä yhdessä lapsen ja muiden viranomaisten kanssa perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuuksia.

Kuntaliitto esittää, että kyseiseen vastaanottolain 41 §:ään lisättäisiin uudet 2 ja 3 momentit:

”Lapselle on viipymättä annettava tieto häntä koskevien, tämän lain mukaisten päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä ja perusteista sekä käytettävissä olevista muutoksenhaku- ja oikeussuojakeinoista. Tiedot on annettava lapsen ikää ja kehitystasoa vastaavalla tavalla.

Edustajan tehtävänä on tukea lapsen yhteydenpitoa sekä yhteistoimintaa hänen vanhempiensa ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa sekä perheen yhdistämistä lapsen edun mukaisella tavalla.”

Tietojen luovuttaminen

Hallituksen esityksen 87 b ja 87 c §:issä säädetään tietojen luovuttamisesta hyvinvointialueelle. 87 b §:n 4 momentissa turvataan kunnalle tiedonsaantioikeus vain hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten osalta.

Kuntaliitto korostaa, että myös kunta tarvitsee tietoja kotoutumista edistävien toimien järjestämiseksi lapselle määrätyltä edustajalta sekä muilta viranomaisilta.

Hallituksen esitysluonnoksen 87 c §:ssä säädetään hyvinvointialueelle pitkittyneeseen toimeentulotuen saamiseen liittyvä vastaava tiedonsaantioikeus, mikä voimassa olevassa kotoutumislain 87 a §:ssä, johon ei esitetä muutoksia, on jo säädetty kunnalle. Nykyinen 87 a § on säädetty perustoimeentulotuen Kela-siirron yhteydessä ja sen perusteena on kunnan kotoutumisen tehtävään liittyvä alkukartoitusvastuun käynnistyminen. Kyse on automatisoidusta ilmoituksesta, jonka perusteella kunta saa tiedon vastuulleen kuuluvasta alkukartoitukseen oikeutetusta henkilöstä ja voi ryhtyä toimiin alkukartoituksen käynnistämiseksi. Nyt hyvinvointialueelle ehdotetulla 8 §:n ohjaukseen ja neuvontaan sidotulla tiedonsaantioikeudella taas ei ole mitään tosiasiallista käyttötarkoituserustetta, vaan se asettaa maahanmuuttajat eri asemaan suhteessa sote-palveluihin kuin muut perustoimeentulotuen saajat. Kuntaliitto katsoo, että ehdotetusta 87 c §:n automatisoidusta tiedonsaantioikeudesta tuleekin luopua perusteettomana. Hyvinvointialueella ei ole sellaista tehtävää, johon tiedonsaantioikeus tässä muodossa voisi perustua.

Ehdotusluonnoksesta toisaalta puuttuu kunnan ja hyvinvointialueen saumatonta yhteistyötä tukeva sääntely ja tiedonsaantioikeudet. Valitun lakitekniikan ratkaisun vuoksi voimassa olevaa kotoutumislain 87 §:ää ei ole ehdotettu muutettavaksi. Kyseinen säännös turvaa keskeisille viranomaisille saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kotoutumislain 2, 5 ja 6 luvun mukaisten tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot toisiltaan. Kuntaliitto on huolestunut siitä, että hyvinvointialuetta ei, huolimatta sen keskeisestä roolista kotoutujien palvelujen järjestämisessä, ole lisätty näiden viranomaisten joukkoon. Käytännössä tämän seurauksena kunta ja hyvinvointialue voivat joustavasti vaihtaa tietoja ainoastaan nyt 87 b §:ssä määritellyn alaikäisten kohderyhmän osalta. Kuntaliitto katsoo, ettei nyt ehdotettu sääntely ole hyvinvointialueen ja kunnan välisen tiedonvaihdon osalta riittävä. Sääntelyssä tulee varmistaa se, että kunta ja hyvinvointialue voivat huolehtia tehtävistään parhaalla mahdollisella tavalla niin, että kunnan kotoutumispalvelut voidaan sovittaa saumattomasti yhteen kotoutujan tarvitsemien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa.

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa todetaan, että kotoutumislakiin esitettävillä muutoksilla ei arvioida olevan vaikutusta julki-sen talouden määrärahan yleistason. Osa voimassa olevan lain mukaan kunnalle 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä sekä muun muassa paluumuuttajista ja perheryhmäkodeista aiheutuvista kustannuksista maksettaisiin uudistuksen jälkeen hyvinvointialueelle vastaavasti kuin niitä on nyt maksettu kunnalle johtuen siitä, 14 että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueiden vastuulle.

Kuntaliitto toteaa, että kotoutumislain muutosten mahdollistamiseksi on tehtävä muutoksia myös sosiaalihuoltolakiin, jota koskevassa lakiluonnoksessa tällä hetkellä on kaavailtu hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranhaltijoille laajenevia tehtäviä, kuten kaikille oleskeluluvan saaneille alaikäisinä ilman huoltajaa tulleille tehtävät palvelutarpeen arvioinnit (kesto max 3 kk), omatyöntekijöiden

nimeäminen kaikille perheryhmäkodeissa ja asuinyksikössä oleville lapsille sillä perusteella, että heidän asumismuotonsa säädetään sosiaalihuoltolain muutoksilla tapahtuvaksi sosiaalihuollon ympärivuorokautisessa yksikössä tai muussa asuinyksikössä. Tällöin he automaattisesti tulevat myös sosiaalihuollon asiakkaiden ja heille on nimettävä omatyöntekijä. Lisäksi lasten sijoittaminen em. yksiköihin tultaneen säätämään tapahtuvaksi sosiaalihuollon viranhaltijan tekemällä päätöksellä, joten muutoksilla on vaikutuksia viranomaistoimintaan ja resurssitarpeeseen hyvinvointialueilla. Koska kunnille ja hyvinvointialueille maksettavat korvaukset ovat valtion talousarvion määrärahaan sidottuja, on tarpeen arvioida lisäkustannuksia ja huomioida tämä. On myös huomioitava ja arvioitava se, että nykytilanteessa Suomeen näyttäisi saapuvan tuhansia Ukrainan sotapakolaisia, joista osa (emme vielä tiedä miten iso osa) on ilman huoltajaa tulevia alaikäisiä lapsia.

Kuntaliitto näkee muutoksessa tarvetta merkittäville lisäresursseille myös nykyisten henkilöstöresurssien jakautumisen vuoksi. Tällä hetkellä sama henkilöstö on saattanut hoitaa sosiaalihuollon tehtäviä ja kotoutumisen tehtäviä. Jatkossa näitä tehtäviä hoidetaan eri organisaatioissa, jolloin henkilöstöresursseja tarvitaan sekä hyvinvointialueella että kunnassa ja joudutaan rekrytoimaan lisää henkilöitä. Lisäksi tietojärjestelmien kehittämisestä ja erkaantumisesta toisistaan syntyy lisäkustannuksia.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Hallituksen esityksessä todetaan, että kotoutumislaita hyvinvointialueille esitetään uutta tehtävää perheryhmäkotien toiminnan järjestämiseen liittyen. Perheryhmäkoteja on tällä hetkellä Suomessa noin 10 kunnassa, joten tehtävän ei arvioida lisäävän merkittävästi hyvinvointialueiden tehtäviä. On myös syytä huomioida, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy hyvinvointialueille sisältäen myös perheryhmäkotien henkilöstön, jolla on sosiaalihuollon pätevyys kotoutumislaita säädetysti. Mikäli tehtävän siirtämistä hyvinvointialueille ei mahdollistettaisi lainsäädännöllä, kunnille syntyisi resurssitarpeita ja perheryhmäkotitoiminta täytyisi järjestää ostopalveluna niissäkin kunnissa, joissa se nykyisin on toteutettu sosiaalitoimen alaisuudessa.

Kuntaliitto on eri mieltä esitetystä perustelusta perheryhmäkotien henkilöstön siirtymisen osalta voimassa olevan lainsäädännön perusteella.

Laita sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 8 §:ssä on säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuusta siten, että hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Henkilöstön siirto hyvinvointialueille tapahtuu Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon annettun lain (616/2021) 18 §:n nojalla. Ko. säännöksen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Kotoutumislain mukainen perheryhmäkotitoiminta ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa eikä pelastustointia. Perheryhmäkodeissa työskentelevät henkilöt eivät siten myöskään toimi sosiaali- ja terveydenhuollon eivätkä pelastustoimen tehtävissä, mistä seuraa, että perheryhmäkotien henkilöstö ei siirry hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävissä työskentelevien mukana voimaanpanolain 18 §:n nojalla, vaikka perheryhmäkotitoiminta kunnassa olisi organisoitu osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaa. Siirtyvä henkilöstö ei määrity kunnan nykyisen hallinnollisen rakenteen mukaisesti tai sen perusteella, onko henkilö sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö, vaan sen mukaan, onko tehtävä, joissa ammattihenkilö työskentelee, sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimea koskevan lainsäädännön nojalla järjestettävä palvelu.

Lindberg Erja
Suomen Kuntaliitto ry